

ਕਰਫਿਊ

ਪਾਤਰ : ਇਕ ਹਿੰਦੂ, ਇਕ ਸਿੱਖ, ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ, ਇਕ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐੱਫ. ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਸਿਪਾਹੀ—ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਢੰਡੋਰਚੀ ਵੀ ਹੈ, ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪਾਤਰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਰਸ ਵਾਕੁਣ ਤਬਲੇ ਦੀ ਠਾਪ ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਤਰ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਤਰ 'ਕਰਫਿਊ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਾਤਰ : ਕਰਫਿਊ, ਕਰਫਿਊ, ਕਰਫਿਊ
ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ—ਕਰਫਿਊ
ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ—ਕਰਫਿਊ
ਗਲੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ—ਕਰਫਿਊ
ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਗਾਂ ਦੀ ਪੂਛਲ—ਕਰਫਿਊ
ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਬੀੜੀ ਦਾ ਟੁਕੜਾ—ਕਰਫਿਊ
ਸਿੱਖ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਲੜ ਪਏ—ਕਰਫਿਊ
ਘਰ ਹਨ ਸੜ ਗਏ—ਕਰਫਿਊ
ਬੱਚੇ ਹਨ ਮਰ ਗਏ—ਕਰਫਿਊ
ਸੁਹਾਗਾ ਜੋ ਉੱਜੜ ਗਏ—ਕਰਫਿਊ
ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜੋ ਵਰਤਿਆ—ਕਰਫਿਊ
ਉਹਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਏ—ਕਰਫਿਊ
ਕਰਫਿਊ, ਕਰਫਿਊ, ਕਰਫਿਊ, ਕਰਫਿਊ
ਸੰਨ ਅਠੱਤਰ ਚੜ੍ਹਿਆ—ਕਰਫਿਊ
ਸਿੱਖ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਲੜ ਪਏ—ਕਰਫਿਊ
ਗੋਲੀ ਚੱਲ ਪਈ—ਕਰਫਿਊ
ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਥਾਂ-ਸਿਰ ਮਰ ਗਏ—ਕਰਫਿਊ
ਬਦਲੇ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚੱਲਿਆ—ਕਰਫਿਊ
ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਰ ਗਏ—ਕਰਫਿਊ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਰ ਗਿਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਮਰ ਗਿਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਮਰ ਗਿਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਸੀ ਲੱਗਦੇ—ਕਰਫਿਊ
 ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਸੂਕੇਡ ਸੀ ਚੱਲਦੇ—ਕਰਫਿਊ
 ਹਿੱਟ ਲਿਸਟ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚੱਲਿਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਸੁਮੀਤ ਸੀ ਮਾਰਿਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਸੁਖਰਾਜ ਸੀ ਮਾਰਿਆ—ਕਰਫਿਊ
 325 ਹਿੰਦੂ ਮਰ ਗਏ—ਕਰਫਿਊ
 117 ਸਿੱਖ ਮਰ ਗਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਡਿੱਗਿਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਹਰਮੰਦਰ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ—ਕਰਫਿਊ
 ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸੜ ਗਈ—ਕਰਫਿਊ
 ਸਰਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੜ ਗਈ—ਕਰਫਿਊ
 ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲੀਆਂ—ਕਰਫਿਊ
 ਤੋਪਾਂ ਚੱਲੀਆਂ—ਕਰਫਿਊ
 ਟੈਂਕ ਚੜ੍ਹ ਆਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਢੇਰੀ ਹੋਇਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਲੋਕੀਂ ਆਖਣ ਡੇਗਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ—ਕਰਫਿਊ
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਡਿਗਵਾਇਆ ਉਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ—ਕਰਫਿਊ
 ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾਰਿਆ—ਕਰਫਿਊ
 1160 ਹੋਰ ਵੀ ਮਰ ਗਏ—ਕਰਫਿਊ
 8000 ਜਾ ਜੇਲ੍ਹੀਂ ਡੱਕੇ—ਕਰਫਿਊ
 ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਾਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਬਾਗ਼ੀ ਹੋਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਕੁਝ ਪਕੜੇ ਕੁਝ ਮਾਰੇ ਗਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਸਰਕਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਸੁਣਾ ਲੰਮੀਆਂ ਕੈਦਾਂ ਜੇਲ੍ਹੀਂ ਘਲਾਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਫੌਜੀ ਰਾਜ ਖੂਬ ਗੁੱਲ ਖਿਲਾਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ ਮਰਦੇ—ਕਰਫਿਊ
 ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਨਾਲ—ਕਰਫਿਊ

ਸਿੱਖ ਸਨ ਮਰਦੇ—ਕਰਫਿਊ
 ਦੋਨੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਜਾਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਇਹ ਨਾ ਕੋਈ ਯਾਦ ਕਰਵਾਏ—ਕਰਫਿਊ
 ਕਰਫਿਊ, ਕਰਫਿਊ, ਕਰਫਿਊ, ਕਰਫਿਊ
 ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਆਇਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਬੀਬੀ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਫਿਰ ਬਣਾਇਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਆਖੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮਰਹਮ ਲਗਾਇਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਸਿੱਖ ਆਖਣ ਸੀਨਿਆਂ 'ਚ ਲਾਂਬੂ ਲਾਇਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਭੁੱਲਿਆ ਭੁਲਾਇਆ—ਕਰਫਿਊ
 ਇੰਦਰਾ ਮਾਰੀ—ਕਰਫਿਊ
 ਤੂਫਾਨ ਇਕ ਭਾਰੀ ਆਇਆ—ਕਰਫਿਊ

*(ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਰਲੇ ਦੀ ਪੱਗ ਵਾਲਾ ਸਰਕਾਰੀ ਬੰਦਾ
 ਢੰਡੋਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਤੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਢੰਡੋਰਾ ਸੁਣ
 ਰਹੇ ਹਨ।)*

ਨੋਟ : ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਭੀੜ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ
 ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਸੁਣੋ ਸੁਣੋ।
 ਬਾਕੀ : ਸੁਣਦੇ ਪਏ ਹਾਂ।

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣੋ।
 ਬਾਕੀ : ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ।
 ਬਾਕੀ : ਕਿਉਂ ?

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਲੜ ਪਏ ਨੇ।
 ਬਾਕੀ : ਕੀ ?

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : (ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ) ਯਾਨੀ ਤੂੰ ਤੇ ਇਹ ਲੜ ਪਏ
 ਹੋ।

ਹਿੰਦੂ : (ਸਿੱਖ ਨੂੰ) ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਲੜ ਪਏ ਹਾਂ ?
 ਸਿੱਖ : (ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ) ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਲੜ ਪਏ ਹਾਂ ?

ਇਕੱਠੇ : ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੜੇ।

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਨਹੀਂ ਲੜੇ ਤਾਂ ਲੜ ਪਵੋਗੇ।
 ਇਕੱਠੇ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਲੜ ਪਵਾਂਗੇ।

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਨੇ ।
 ਇਕੱਠੇ : ਸਾਡੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਏ ?

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਇਹ ਘਸੁੰਨ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ।
 ਇਕੱਠੇ : ਘਸੁੰਨ ।

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਖਿਚਾਅ ਦੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਨੇ...ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਲਦੀ ਲੜ ਪਵੋਗੇ...ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਰਫਿਊ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।
 ਸਾਡੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।
 ਇਕੱਠੇ : ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ?

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਹਾਂ...ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ...ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖੁਫ਼ੀਆ ਮਹਿਕਮਾ...ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦੱਸ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਇਤਲਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ।
 ਇਕੱਠੇ : ਕੀ ?

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦੋ ਫ਼ਿਰਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ...ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਨੇ...ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਜੂੜੀ ਏ । ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੋਦੀ ਏ...ਸਿੱਖ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਏ...ਹਿੰਦੂ ਟੋਪੀ ਪਾਉਂਦਾ ਏ...ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ।
 ਇਕੱਠੇ : ਕੀ ?

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਹੁਣ ਹਿੰਦੂ ਸਿਰ ਨੱਗਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪਗੜੀ ਦੀ ਥਾਂ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਕੇਸਰੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾਂ ਹਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਮੁਫ਼ਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਅੱਗੋਂ ਸੁਣੋ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ।
 ਸਿੱਖ : ਇਸ ਵਿਚ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਏ ?
 ਹਿੰਦੂ : ਇਹ ਤਾਂ ਬੱਚਾ-ਬੱਚਾ ਜਾਣਦਾ ਏ ।

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਵਿਚ ਨਾ ਬੋਲੋ ਅੱਗੋਂ ਸੁਣੋ...ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਨੇ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਏ, ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦਾ ਏ ਤੇ ਇਕ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦਾ ਏ । ਇਕ ਕਿਰਪਾਨ ਕੋਲ ਰੱਖਦਾ ਏ...ਇਕ ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਰੱਖਦਾ ਏ...ਕਿਰਪਾਨ ਦੀ ਧਾਰ ਤੇਜ਼ ਏ...ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਦੀਆਂ ਨੁੱਕਰਾਂ ਤੇਜ਼ ਨੇ...ਕਿਰਪਾਨ ਵੱਢਦੀ ਏ...ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਖੁਭਦਾ ਏ...ਬੰਦਾ ਦੋਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦਾ ਏ...ਅੰਤੜੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਵੱਢੀਆਂ ਜਾਣ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀਆਂ ਜਾਣ...ਇਕੋ ਗੱਲ ਏ...

ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੜ ਪਵੋਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਕਰਫਿਊ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਰਫਿਊ ਦਾ ਮਤਲਬ ਏ—

ਤੁਹਾਡਾ ਫਿਰਨਾ ਤੁਰਨਾ ਘਰ ਵਿਚ

ਤੁਹਾਡਾ ਬੋਲਣਾ ਚਾਲਣਾ ਘਰ ਵਿਚ

ਤੁਹਾਡਾ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਘਰ ਵਿਚ

ਤੁਹਾਡਾ ਹੱਗਣਾ ਮੂਤਣਾ ਘਰ ਵਿਚ

ਬਾਹਰ ਗੰਦ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ...ਸੁਣ ਲਿਆ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਰਵੋ...ਜੇ ਕਰਫਿਊ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ (ਸਿੱਖ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ) ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਲਕੀਰ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਕੱਠੇ : ਲਕੀਰ ?

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਹਾਂ ਲਕੀਰ...ਇਹ ਲਕੀਰ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ...ਉਨ੍ਹਾਂ 300 ਸਾਲ ਹਕੂਮਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਲਕੀਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 100 ਸਾਲ ਹਕੂਮਤ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ 38 ਸਾਲ ਹਕੂਮਤ ਕੀਤੀ ਏ ਤੇ ਇਹ ਲਕੀਰ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਏ। ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨਾ...ਸੋ ਸੁਣੋ, ਸੁਣੋ।

ਇਕੱਠੇ : (ਬੇਦਿਲੀ ਨਾਲ) ਸੁਣਦੇ ਪਏ ਹਾਂ।

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹੋ ਕੇ ਸੁਣੋ।

ਇਕੱਠੇ : (ਬੇਦਿਲੀ ਨਾਲ) ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ : ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗ ਪਿਆ ਏ।

(ਆਪਣੀ ਡੁੱਗੀ ਵਜਾਂਦਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮੂਕ ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫੇਰ ਕੋਈ ਸੋਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।)

ਹਿੰਦੂ : ਰਾਮ ਸਿੰਘ।

ਸਿੱਖ : ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ।

ਹਿੰਦੂ : ਕਿਉਂ ?

ਸਿੱਖ : ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਲੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਹਿੰਦੂ : ਤੈਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤੈ।

ਸਿੱਖ : ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਏ।

ਹਿੰਦੂ : ਫੇਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਾਕਇ ਲੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਭਲਾ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਗ਼ਲਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ ?

(ਫੇਰ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਲੇ ਐਕਸ਼ਨ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਂਦੇ ਹਨ।)

ਸਿੱਖ : ਰਾਮ ਸਿੰਘ।

ਹਿੰਦੂ : ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ।

ਸਿੱਖ : ਕਿਉਂ ?

ਹਿੰਦੂ : ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਪਾਨ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ...ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ...ਮੇਰੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬੱਚੇ ਨੇ।

ਸਿੱਖ : ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਝ ਪਤਾ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਰਪਾਨ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਹਿੰਦੂ : ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਏ...ਭਲਾ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਗ਼ਲਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ ?

(ਫੇਰ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਰੀਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।)

ਪਿੱਛੋਂ ਆਵਾਜ਼ : ਕਰਫਿਊ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ

ਰਾਤ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ

ਕਰਫਿਊ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ

ਰਾਤ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ

ਰਾਤ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ

ਗ਼ਮਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਮੀ—ਰਾਤ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ

(ਸੰਗੀਤ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬੁਝਾ-ਜਗਾ ਕੇ ਵੀ ਦੱਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।)

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੂਜਾ

(ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਢੰਡੋਰੇ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਪਾਤਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।)

ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ : ਟੀਂਡੇ ਲੈ ਲਓ...ਟੀਂਡੇ...ਟੀਂਡੇ ਗੋਲ ਗੋਲ...ਟੀਂਡੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ...ਟੀਂਡੇ ਪੋਲੇ-ਪੋਲੇ...ਟੀਂਡੇ ਲੂੰਝੀ ਵਾਲੇ...ਟੀਂਡੇ ਤਾਜ਼ੇ ਟੀਂਡੇ...।

ਸਿੱਖ : ਟੀਂਡੇ ਕੀ ਭਾਅ ਨੇ।

ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ : ਭਾਅ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨਾਂ...ਟੀਂਡੇ ਲੈਣ ਦੀ ਕਰੋ।

ਹਿੰਦੂ : ਭਾਅ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣਾ।

ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ : ਰੁਪਈਆ ਪਾ...ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ।
 ਇਕੱਠੇ : ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ।
 ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ : ਹਾਂ, ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ।
 ਸਿੱਖ : ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਮੈਂ ਡੇਢ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ਲਏ ।
 ਹਿੰਦੂ : ਮੈਂ ਮੰਡੀਓ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ਲਿਆਇਆ ।
 ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ : ਉਦੋਂ ਕਰਫਿਊ ਨਹੀਂ ਸੀ...ਬੰਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਾਲ ਉਧਰ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ ।
 ਬੰਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਾਲ ਉਧਰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਥੇ ਆਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ
 ਤਰੱਦਦ ਕਰਨੇ ਪਏ...ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਰਫਿਊ ਪਾਸ
 ਬਣਵਾਇਆ । ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਪਾਸ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੁੱਛਦੈ ? ਪੁਲਿਸ
 ਦੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਪਏ...ਹਵਾਲਦਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਪੈਸੇ
 ਦੇਣੇ ਪਏ, ਇਕ ਫੀਤੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਫੀਤੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ
 ਵੱਖਰੇ । ਇਸ ਲਈ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ਟੀਂਡੇ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ...ਇਹਨੂੰ
 ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਰਫਿਊ ।
 ਇਕੱਠੇ : ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ।
 ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ : ਨਾ ਲਵੋ...ਮੈਂ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਵੇਚ ਲਵਾਂਗਾ । ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀ ਮਿਲਦੀ
 ਕਿਥੇ ਏ ? ਲੋਕ ਤਰਸਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਹਰੀ ਸਬਜ਼ੀ ਮਿਲੇ ।
 ਸਿੱਖ : (ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ) ਸਬਜ਼ੀ ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਰੁਲਦੀ ਸੀ ।
 ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ : ਰੁਲਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰੁਲਦੀ...ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਫਿਊ ਨਹੀਂ ਸੀ...
 ਹੁਣ ਕਰਫਿਊ ਹੈ...ਕਰਫਿਊ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਟੀਂਡੇ ਇਕ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ
 ਕਰਫਿਊ ਵੇਲੇ ਟੀਂਡੇ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ (ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ)...ਟੀਂਡੇ ਲੈ
 ਲਓ ਟੀਂਡੇ...ਟੀਂਡੇ ਗੋਲ ਗੋਲ...ਟੀਂਡੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ...ਟੀਂਡੇ ਲੁੰਬੀ
 ਵਾਲੇ...ਟੀਂਡੇ ਤਾਜ਼ੇ ਟੀਂਡੇ ।
 (ਸਿੱਖ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਨਕਲ ਲਗਾਉਂਦੇ ਨੇ ।)
 ਸਿੱਖ : ਟੀਂਡੇ ਲੈ ਲਓ ਟੀਂਡੇ ।
 ਹਿੰਦੂ : ਟੀਂਡੇ ਗੋਲ ਗੋਲ ।
 ਸਿੱਖ : ਟੀਂਡੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ।
 ਹਿੰਦੂ : ਟੀਂਡੇ ਲੁੰਬੀ ਵਾਲੇ ।
 ਸਿੱਖ : ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਮਰਦੇ ਪਏ ਹਾਂ ।
 ਹਿੰਦੂ : ਇਹਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ।
 ਸਬਜ਼ੀ ਵਾਲਾ : (ਰੁਕ ਕੇ) ਨਾ ਮਰੋ...ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਕੀਮ ਕਿਹਾ...ਨਾ ਲੜੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ
 ਹਕੀਮ ਕਿਹਾ ਲੜੋ...ਮੂਰਖ ਜਦੋਂ ਲੜਦੇ ਨੇ, ਸਿਆਣੇ ਉਸ ਤੋਂ ਖੱਟਦੇ
 ਨੇ...ਟੀਂਡੇ ਲੈ ਲਓ ਟੀਂਡੇ...।

(ਤੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੌਲੇ-ਹੌਲੇ ਮੱਧਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।)

ਸਿੱਖ : ਸੁਣ ਲੈ, ਕਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਮੂਰਖ ਹਾਂ।

ਹਿੰਦੂ : ਅਸੀਂ ਮੂਰਖ ਹਾਂ ?

ਸਿੱਖ : ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ : ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ?

ਸਿੱਖ : ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਤੇ ਲੜਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੂਰਖ ਹੀ ਹਨ...ਭਲਾ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਗ਼ਲਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ : ਹਾਂ, ਉਹ ਗ਼ਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ...ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਏ...ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਾਕਇ ਲੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

(ਫੇਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਘਸੁੰਨ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।)

ਆਵਾਜ਼ : ਕਰਫਿਊ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਲੰਮੀ
ਸਵੇਰ ਕਿਧਰੇ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ
ਸੂਰਜ ਵਾਲੀ ਉਡੀਕ ਲੰਮੀ
ਸਵੇਰ ਕਿਧਰੇ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ
ਦੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਲੰਮੀ
ਸਵੇਰ ਕਿਧਰੇ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ
ਗ਼ਮਾਂ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਲੰਮੀ
ਸਵੇਰ ਕਿਧਰੇ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ

(ਸਟੇਜ ਦੇ ਸੈਂਟਰ 'ਤੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਦਾ। ਸਿੱਖ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖਲੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ।)

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ : ਇਥੇ ਇਕ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਸੀ...ਟੀਡੇ ਵੇਚਦਾ ਸੀ, ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਏ ?

ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. : ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਪ.ਪ. : ਕਿਉਂ ?

ਸੀ.ਪੀ. : ਪਹਿਲੇ ਤੂੰ ਦੱਸ...ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਏ ?

ਪ.ਪ. : ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਏ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਚੌਕ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਮੇਰੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨੋਟ ਦੇ ਦਿੱਤਾ...ਪਿੱਛੋਂ ਵੇਖਿਆ, ਨੋਟ ਦੋ ਟੋਟੇ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ।

ਸੀ.ਪੀ. : ਬੜਾ ਬਦਮਾਸ਼ ਏ।

ਪ.ਪ. : ਕਿਉਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ?

ਸੀ.ਪੀ. : ਮੇਰੇ ਚੌਂਕ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ...ਮੇਰੀ ਮੁੱਠ ਵਿਚ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ...ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਦਸ ਦਾ ਨੋਟ ਏ...ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੋ ਦਾ ਨੋਟ ਸੀ।

ਪ.ਪ. : ਕਰਫਿਊ ਵਿਚ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੋਰ ਪੈ ਗਏ...ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਏ ਸਿੱਖ ਸੀ।

ਸੀ.ਪੀ. : ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੂ ਸੀ।

ਪ.ਪ. : ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪੱਗ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਲੰਘਣ ਦਿੱਤਾ।

ਸੀ.ਪੀ. : ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਟੋਪੀ ਸੀ...ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਲੰਘਣ ਦਿੱਤਾ।

ਪ.ਪ. : ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਏ...ਬੰਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਏ ?

ਸੀ.ਪੀ. : ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ...ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ।

(ਏਨੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਵਿਅਕਤੀ ਰੂਹ ਅਫਜ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਰਬਤ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।)

ਹਿੰਦੂ : ਹੌਲਦਾਰ ਜੀ...ਯੇ ਸ਼ਰਬਤ ਪੀਏ...(ਹੌਲਦਾਰ ਸ਼ਰਬਤ ਪੀਂਦਾ ਹੈ) ਯੇਹ ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਪੜੋਸ ਮੇਂ ਸਿੱਖ ਰਹਤਾ ਹੈ...ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਛੱਤ ਪਰ ਈਂਟੋਂ ਔਰ ਪੱਥਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਰੱਖੇ ਹੈਂ।

ਸੀ.ਪੀ. : ਤੁਮ੍ਹੇ ਕੈਸੇ ਪਤਾ ?

ਹਿੰਦੂ : ਹਮਾਰੇ ਬੱਚੋਂ ਨੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਕੀ ਹੈ।

ਸੀ.ਪੀ. : ਤੁਮ ਫ਼ਿਕਰ ਮਤ ਕਰੋ...ਹਮ ਉਨਕੋ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਦੇਂਗੇ, ਹਮੇਂ ਭੇਜਾ ਹੀ ਇਸ ਮਤਲਬ ਕੇ ਲੀਏ ਹੈ...ਮਗਰ ਵੋ ਬਦਮਾਸ਼ ਕਹਾਂ ਗਿਆ ?

ਹਿੰਦੂ : ਕੌਣ।

ਸੀ.ਪੀ. : ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ।

ਹਿੰਦੂ : ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਬਦਮਾਸ਼ ਏ...ਏਕ ਰੁਪਏ ਕੇ ਟੀਂਡੇ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਬੇਚਤਾ ਥਾ।

ਸੀ.ਪੀ. : ਕਰਫਿਊ ਮੇਂ ਸਭ ਚਲਤਾ ਹੈ...ਦੋ ਕਾ ਨੋਟ ਦਸ ਮੇਂ ਚਲਤਾ ਹੈ।

(ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਸਿੱਖ : (ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੂੰ) ਹੌਲਦਾਰ ਜੀ...ਇਹ ਲੱਸੀ ਪੀਵੋ...(ਪੰਜਾਬ

ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਲੱਸੀ ਪੀਂਦਾ ਹੈ) ਇਹ ਸਾਡੇ ਗਵਾਂਢ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਲਾਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਏ...ਇਹਨੇ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਸੋਡੇ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਪ.ਪ. : ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਝ ਪਤਾ ਏ ?

ਸਿੱਖ : ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਕੀਤੀ ਏ।

ਪ.ਪ. : ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ...ਸਾਡੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਫਿਕਰ ਏ...ਪਰ ਉਹ ਬਦਮਾਸ਼ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ?

ਸਿੱਖ : ਕੌਣ ?

ਪ.ਪ. : ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ।

ਸਿੱਖ : ਬੜਾ ਬਦਮਾਸ਼ ਏ...ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ਵਾਲੇ ਟੀਂਡੇ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਵੇਚਦਾ ਏ।

ਪ.ਪ. : ਕਰਫਿਊ ਵਿਚ ਸਭ ਚੱਲਦਾ ਏ...ਫਟਿਆ ਨੋਟ ਸਬੂਤਾ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

(ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਹਿੰਦੂ : (ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ) ਬੜੀਆਂ ਲੱਸੀਆਂ ਪਿਆਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਸਿੱਖ : ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਅੰਦਰੋਂ ਬੜਾ ਲਾਲ-ਲਾਲ ਸ਼ਰਬਤ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ।

ਹਿੰਦੂ : ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੋਇਆ।

ਸਿੱਖ : ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪੀੜ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਏ।

ਹਿੰਦੂ : ਹੂੰ।

ਸਿੱਖ : ਹੂੰ।

ਹਿੰਦੂ : ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਾਕਇ ਲੜ ਪਏ।

ਸਿੱਖ : ਹਾਂ...ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੀ ਏ।

(ਦੋਨੋਂ ਘੁੰਮਨ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।)

ਆਵਾਜ਼ : ਕਰਫਿਊ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਲੰਮੀ
ਕੋਈ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਓ
ਰਾਤ ਲੰਮੀ ਬੀਤਦੀ ਨਹੀਂ
ਕੋਈ ਤਾਂ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾਓ
ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਛੇੜੋ ਨਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ
ਕੋਈ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਓ
ਬਹੁਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਖੰਜਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ

ਕੋਈ ਤਾਂ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾਓ

(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਚਾਅ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਘੱਟ ਹੈ।
ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਾਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਾਲਾ : ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਖ਼ਬਰ...ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਵੋ, ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਵੋ, ਹਿੰਦੂ ਜਗ
ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ (ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ)...ਸਿੱਖ ਅਜੀਤ ਪੜ੍ਹਨ (ਸਿੱਖ
ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ)...ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਨ...ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਵੋ, ਅਖ਼ਬਾਰ
ਲਵੋ।

ਸਿੱਖ : (ਅਜੀਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ) ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਬਿਆਨ...ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਟੱਬਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਏ
ਹਨ...ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ : (ਜਗ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ 1000 ਹਿੰਦੂ ਟੱਬਰ ਬਾਹਰ ਦੇ
ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ 'ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ...ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ
ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ : ਜਗ ਬਾਣੀ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਵਧਾ ਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ : ਅਜੀਤ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਘਟਾ ਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਾਲਾ : ਮੇਰੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਏ...ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਨ
ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਨ ਠੀਕ
ਨਹੀਂ...ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਫਿਰਕੂ
ਹੈ...(ਦੋਨੋਂ ਵੱਲ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋ ਕੇ) ਰਾਮ ਲਾਲ ਵੀ ਫਿਰਕੂ
ਏ...ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਏ...ਏਸੇ ਲਈ ਕਰਫਿਊ ਏ।

ਹਿੰਦੂ : ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਕ ਉੱਘੇ ਹਿੰਦੂ ਨੇਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ
ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕੀ ਪਤਾ ਸਿੱਖ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੈ
ਕੇ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਣ।

ਸਿੱਖ : ਹਿੰਦੂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ...ਹਿੰਦੂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਹਿੰਦੂ : ਸਿੱਖ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਾਲਾ : ਮੇਰੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਏ...ਦੋਨੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ...ਕਿਉਂਕਿ
ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਫਿਰਕੂ ਏ...ਰਾਮ ਲਾਲ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਏ...ਰਾਮ ਸਿੰਘ
ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਏ...ਇਸ ਲਈ ਕਰਫਿਊ ਏ।

ਸਿੱਖ : ਠੀਕ ਏ।

ਹਿੰਦੂ : ਕੀ ਠੀਕ ਏ।

ਸਿੱਖ : ਇਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਏ...ਇਸੇ ਲਈ

ਕਰਫਿਊ ਏ।
 ਸਿੱਖ : ਰਾਮ ਲਾਲ...ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਏ ?
 ਹਿੰਦੂ : ਕੀ ਮਤਲਬ ?
 ਸਿੱਖ : ਮਤਲਬ ਕੀ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ?
 ਹਿੰਦੂ : ਨਹੀਂ ਤਾਂ।
 ਸਿੱਖ : ਫੇਰ ਏਨਾ ਲਾਲ ਪੀਲਾ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਏ ?
 ਹਿੰਦੂ : ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਪੁੱਛਾਂ।
 ਸਿੱਖ : ਪੁੱਛ।
 ਹਿੰਦੂ : ਕੀ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਏ ?
 ਸਿੱਖ : ਨਹੀਂ ਤਾਂ।
 ਹਿੰਦੂ : ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਲਾਲ ਪੀਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ?
 ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਾਲਾ : ਏਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਏ...ਤੂੰ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਏਂ...ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਤੇ ਕਰਫਿਊ ਏ...ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਏ।
 ਇਕੱਠੇ : ਇਹ ਕਰਫਿਊ ਕਦੋਂ ਮੁੱਕੇਗਾ ?
 ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਾਲਾ : ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਪਹਿਚਾਣ ਲਵੋਗੇ।
 ਇਕੱਠੇ : ਇਹ ਅਸਲੀਅਤ ਕੀ ਏ ?
 ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਾਲਾ : ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਐਸਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਆਧਾਰ ਪੈਸਾ ਹੈ ਤੇ ਪੈਸਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਇਕੱਠੇ : ਪੈਸਾ ?
 ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਾਲਾ : ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਹੈ...ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ, ਇਨਸਾਫ਼, ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ...ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹੋ।
 ਇਕੱਠੇ : ਇਹ ਨਿਜ਼ਾਮ ਕਦੋਂ ਬਦਲੇਗਾ ?
 ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਾਲਾ : ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਵੋਗੇ...ਪਰ ਜੋ ਉੱਤੇ ਇਕੱਠੇ ਨੇ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਲੱਗੇ...ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਉਗਲਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੱਕੇ ਚੁੱਕਦੇ

ਹੋ...ਕੋਠਿਆਂ 'ਤੇ ਇੱਟਾਂ-ਵੱਟੇ ਤੇ ਸੋਡੇ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ
ਹੋ...ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਅਸਲੀਅਤ ਸਮਝੋ।

ਲਹੂ ਦੀ ਕਥਾ ਨਾ ਕਰੋ
ਕੋਈ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਓ
ਕੋਈ ਤਾਂ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾਓ
ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਮਾਸੂਮ ਖੂਨ ਦੇ ਛਿੱਟਿਆਂ ਨਾਲ
ਲਿਖੇ ਨਾ ਇਤਿਹਾਸ
ਕੋਈ ਤਾਂ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਓ
ਕੋਈ ਤਾਂ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾਓ
ਬਹੁਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਇਹ ਖੰਜਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ
ਕੋਈ ਤਾਂ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਓ
ਕੋਈ ਤਾਂ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾਓ

(ਨੋਟ : ਇਹ ਲਾਈਨਾਂ ਸੁਖਚੈਨ ਮਿਸਤਰੀ ਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ
ਵਿਚੋਂ ਹਨ।)

ਅਖ਼ਬਾਰ ਲੈ ਲਵੋ...ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾ ਲਵੋ...ਦੋਸਤੀ ਦੀ
ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣ ਲਵੋ...ਅਖ਼ਬਾਰ ਲੈ ਲਵੋ।

ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖ : (ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਇਕੱਠੇ) ਬਾਬਾ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝ ਕੁਝ ਸੱਚੀਆਂ
ਕਰ ਗਿਆ...(ਫਿਰ ਆਪੇ ਹੀ) ਕੁਝ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ
ਸੱਚੀਆਂ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖ : ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜੇ ਨਹੀਂ।

ਹਿੰਦੂ : ਨਹੀਂ।

ਸਿੱਖ : ਫੇਰ ਉਹ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ?

ਹਿੰਦੂ : ਉਹ ਗ਼ਲਤ ਸਨ।

ਸਿੱਖ : ਤੇ ਉਹ ਲਕੀਰ ?

ਹਿੰਦੂ : ਉਹ ਮਿਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਏ।

(ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਵਾਲੇ ਵੱਖ ਪਾਸੇ
ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।)

ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. : ਲਾਲਾ ਜੀ (ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਬਾਨ ਫੇਰ ਕੇ) ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ : ਹੌਲਦਾਰ ਜੀ...ਸਾਹਮਣੇ ਨਲਕਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ : ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਤਰੇਹ ਲੱਗੀ ਏ।

ਸਿੱਖ : ਹੌਲਦਾਰ ਜੀ...ਸਾਹਮਣੇ ਨਲਕਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਏ।

(ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ 'ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ?')

ਪਿੱਛੋਂ ਆਵਾਜ਼ : ਹਾਲਾਤ ਹੁਣ ਸੁਧਰ ਗਏ ਹਨ... ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਕਰਫਿਊ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਮੰਚ 'ਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਤਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋ ਕੇ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ 'ਕਰਫਿਊ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ' ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਤਾਲ 'ਤੇ ਹੀ ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਗ ਕੋਰਸ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—)

ਰਾਤ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕਰਫਿਊ
ਪਹੁ ਫੁਟਾਲਾ ਹੋਇਆ—ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕਰਫਿਊ
ਹੱਥ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਈਏ—ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕਰਫਿਊ
ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਈਏ—ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕਰਫਿਊ
ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣਾਈਏ—ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕਰਫਿਊ
ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕਰਫਿਊ
ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕਰਫਿਊ—ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕਰਫਿਊ
(ਨਾਟਕ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)